

добросовісної сторони правочину, що утримується від дій, які він повинен був зробити (умисне умовчання про обставини, що мають істотне значення тощо).

¹ Див. напр.: *Растеряев Н.* Недействительность юридических сделок по русскому праву: Часть общая и часть особенная. Руководство к торговым и гражданским сделкам [Текст] / Н. Растеряев. – СПб.: Тип. т-ва «Обществ. польза», 1900. – 386 с.; *Рабинович Н. В.* Недействительность сделок и ее последствия [Текст] / Н. В. Рабинович. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1960. – 171 с.; *Хейфец Ф. С.* Недействительность сделок по российскому гражданскому праву [Текст] / Ф. С. Хейфец. – 2-е изд., доп. – М.: Юрайт, 2000. – 162 с. та ін.

² Див. напр.: *Загоровский А.* Принуждение, ошибка и обман и их влияние на юридическую сделку [Текст] А. Загоровский // *Юридический вестник*. – 1890. – № 1. – С. 3–21; *Гаврилов П., Илларионова Т.* Недействительность сделок, заключенных под влиянием заблуждения и обмана [Текст] / П. Гаврилов, Т. Илларионова // *Советская юстиция*. – 1978. – № 19. – С. 13–14; *Коломиец Е. А.* Заблуждение и обман как условия недействительности сделок. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук [Текст] / Е. А. Коломиец. – Краснодар, 2005. – 24 с.; *Козьяр Н.* Недействительность сделки, совершенной под влиянием обмана [Текст] / Н. Козьяр // *Законодательство и экономика*. – 2006. – № 12. – С. 54–55. та ін.

³ Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – Ч. 1. – С. 318.

⁴ Ухвала Колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 23.09.2009 р. у справі № 6-8231св09 [Електронний ресурс] // БД «НАУ – Судові рішення». Версія: 9.7.3.

⁵ Постанова Вишого господарського суду України від 27.06.2006 р. у справі № 04/5323 [Електронний ресурс] // БД «НАУ – Судові рішення». Версія: 9.7.3.

⁶ Ухвала Вишого адміністративного суду України від 27.10.2009 р. у справі № К-14614/08 [Електронний ресурс] // БД «НАУ – Судові рішення». Версія: 9.7.3.

⁷ Постанова Луганського окружного адміністративного суду від 01.12.2008 р. у справі № 2а-8056/08 [Електронний ресурс] // БД «НАУ – Судові рішення». Версія: 9.7.3.

⁸ Див.: *Дзера О. В.* Науково-практичний коментар до статті 230 Цивільного кодексу України // Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України [Електронний ресурс] // Система інформаційно-правового забезпечення «ЛІГА: ЗАКОН ПРЕМІУМ». Версія: 8.2.3.

⁹ Ухвала Колегії суддів Судової палати у цивільних справах Верховного суду України від 10.06.2009 р. у справі № 6-27882св08 [Електронний ресурс] // БД «НАУ – Судові рішення». Версія: 9.7.3.

¹⁰ Постанова ВСУ від 28.05.2009 р. у справі № 28/485-08 [Електронний ресурс] // Система інформаційно-правового забезпечення «ЛІГА: ЗАКОН ПРЕМІУМ». Версія: 8.2.3.

Резюме

У статті автор аналізує специфіку визнання правочинів недійсними, вчинених під впливом обману. Зокрема, визначає суб'єктів, які можуть оспорювати такі правочини, розмежовує обман та помилку, що має істотне значення.

Ключові слова: вади внутрішньої волі, недійсність, недійсність правочинів, обман.

Резюме

В статье автор анализирует специфику признания сделок недействительными вследствие обмана. В частности, определяет субъектов, которые могут оспаривать такие сделки, разграничивает обман и ошибку, что имеет существенное значение.

Ключевые слова: дефекты внутренней воли, недействительность, недействительность сделок, обман.

Summary

The article examines the specific recognition of invalid transactions committed under the influence of deception. Specifically defines entities that may challenge such transactions, distinguishes deception and essential errors.

Key words: internal defects of will, invalidity, the invalidity of contracts, nature of the transaction, deception.

Отримано 14.09.2012

I. С. МЕЛЬНИК

Ірина Степанівна Мельник, кандидат юридичних наук, асистент кафедри Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НОТАРІАЛЬНИЙ ПРОЦЕС: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, РОЗВИТКУ І СТАНОВЛЕННЯ ЯК ОДНІЄЇ ІЗ ГАЛУЗЕЙ НАУКИ ПРО ПРАВО

У період перебування України в складі союзної соціалістичної держави наука, яка вивчала теоретичні основи нотаріальної діяльності, розвивалася досить повільно, оскільки не існувало для цього необхідних суб'єктивних умов (відсутність приватної власності та ринкових механізмів в економіці тощо).

Наукові праці тих часів переважно містили описову характеристику суб'єктів нотаріальної діяльності та їх компетенції і висвітлювали лише окремі нотаріальні провадження. Ґрунтовних дискусій щодо суті нотаріальної діяльності в науковій літературі не було.

Хоча у тогочасних працях можна натрапити на терміни: «нотаріальне процесуальне право», «нотаріальні процесуальні норми», «нотаріальні процесуальні правовідносини», «нотаріальний процес»¹, але глибокого розвитку ці поняття так і не набули, оскільки й до сьогодні триває дискусія про назву галузі права, що регулює нотаріальну діяльність, та її місце в системі права України.

Загальноприйнятим і закріпленим законодавчо вважався термін «нотаріат», який вживали в трьох значеннях: 1) система державних органів (нотаріальних контор) і посадових осіб (нотаріусів), на яких законом покладено виконання певних правових (нотаріальних) дій; 2) галузь права, норми якої регулюють суспільні відносини, пов'язані з діяльністю нотаріальних органів; 3) спеціальний навчальний курс, предметом якого є дослідження діяльності нотаріальних органів². На сьогодні вчені України й Російської Федерації, які досліджують проблеми нотаріальної діяльності, використовують три терміни: «нотаріат», «нотаріальне право» і «нотаріальне процесуальне право». Нотаріат визначають як систему суб'єктів, що виконують нотаріальну діяльність, або як інститут держави³, а нотаріальне процесуальне право чи нотаріальне право – як галузь права, що регулює нотаріальну діяльність⁴.

Одноставного погляду на місце нотаріального права в системі права України наразі ще не вироблено. Так, В. В. Баранкова вважає, що нотаріально-процесуальні норми є складовою частиною нової системи цивілістичних процесуальних галузей, до якої належать: цивільне процесуальне право, господарське процесуальне право, нотаріальне процесуальне право і виконавчий процес⁵. Як зазначають М. Г. Авдюков і Л. К. Радзівська, нотаріальне процесуальне право є самостійним щодо цивільного процесуального права і належить до предмета регулювання адміністративного процесуального права. А от В. М. Черниш кваліфікує нотаріальний процес чи процедуру як складову цивільного процесу⁶.

Так, А. Ф. Клейнман визначив нотаріат як самостійну галузь права без окреслення її місця в класифікації галузей права, наголошуючи водночас на тісному зв'язку нотаріату з адміністративним, цивільним, цивільним процесуальним правом, тобто і з матеріальними, і з процесуальними галузями права⁷.

Автор Л. Ф. Лісницька визначила, що норми, які регулюють організацію й діяльність нотаріату, є самостійною галуззю законодавства, не виділяючи її місце в класифікації і вказуючи на її тісний зв'язок із такими галузями законодавства, як: цивільне, цивільне процесуальне, сімейне, земельне, трудове⁸.

Науковець Н. В. Карнарук звертає увагу на правову природу нотаріальної діяльності як процесуальної діяльності із чітко регламентованою процедурою, недотримання якої призводить до недійсності нотаріального акта⁹.

У наукових колах Російській Федерації існує точка зору, що нотаріальне право – це самостійна, відносно відокремлена в рамках галузі конституційного права комплексна підгалузь права процесуального характеру, яка має власну систему та предмет правового регулювання¹⁰.

Варто підкреслити, що новою науковою розробкою теоретичних основ нотаріальної діяльності в Україні є праці С. Я. Фурси. На думку дослідниці, завдяки наявності самостійного предмета і специфічного методу правового регулювання нотаріальний процес можна розглядати як самостійний безспірний процес, безпосередньо пов'язаний із такими галузями права, як цивільне, сімейне, фінансове, земельне, житлове, міжнародне, а також із цивільним процесом. Предметом правового регулювання нотаріального процесуального права С. Я. Фурса називає суспільні відносини у сфері вирішення безспірних справ, що належать до компетенції осіб, котрі вчиняють нотаріальні провадження. Метод правового регулювання охарактеризовано як диспозитивно-санкціонований, оскільки для порушення нотаріального провадження вирішальне значення має особиста ініціатива заявника, але в деяких випадках на особу покладається обов'язок звернутися за вчиненням нотаріального провадження¹¹.

Свою позицію щодо самостійності предмета правового регулювання нотаріального процесуального права висловив і М. Й. Штефан. Він вважає, що система норм права, які регулюють цивільне судочинство, і система норм права, що регулюють порядок провадження в інших юрисдикційних органах, відрізняються предметом правового регулювання і не поєднуються в одній галузі. Ці системи норм права становлять самостійні процесуальні галузі права: цивільно-процесуальну, господарсько-процесуальну, нотаріально-процесуальну, громадсько-процесуальну¹².

Із вищезазначеного можна констатувати незавершеність наукової дискусії щодо назви галузі права, що регулює нотаріальну діяльність, її сутності та місця в системі права України. Зокрема, із 80-х років ХХ ст. триває дискусія щодо теорії юридичного процесу як комплексної системи, авторами якої були українські вчені на чолі з професором П. В. Недбайло¹³.

Суть згаданої теорії полягає в тому, щоб уніфікувати й узагальнити всі різновиди юридичної практики як комплексної системи. Теорія юридичного процесу презентується як закономірний наслідок, природний результат діалектичного і логічного продовження наукових пошуків правових форм державної діяльності, що є важливим аспектом учення про співвідношення держави і права.

Усебічне дослідження проблем юридичного процесу і можливість його широкого розуміння сукупно визначається як резерв пошуку шляхів та методів подальшого підвищення ефективності правового регулювання.

На підтвердження цієї теорії її дослідники стверджують, що будь-якому виду юридичної практики притаманні спільні ознаки, а саме:

а) юридична природа правової форми діяльності полягає в тому, що вона пов'язана з розглядом юридичної справи, тобто здійснюється на основі норм права і завжди має певні юридичні наслідки;

б) це діяльність суворо уповноважених суб'єктів, результат якої, зазвичай, фіксують в офіційних документах;

в) порядок реалізації правових форм діяльності, як правило, фіксується в процесуальних нормах і забезпечується відповідною системою правил юридичної техніки.

Усі названі ознаки характерні передусім юридичним процесам як правовим формам класичного порядку. Однак автори теорії юридичного процесу, як комплексної системи, вважають, що ці ознаки однаково можна виявити і в інших правових формах, оскільки вони є абсолютно природним надбанням усіх форм нетрадиційних процесів, зокрема й таких, як: правотворчість, установча і контрольна діяльність.

Юридичний процес автори теорії визначають як комплексну систему органічно взаємопов'язаних правових форм діяльності уповноважених органів держави, посадових осіб, а також заінтересованих у вирішенні різних юридичних справ інших суб'єктів права, яка:

1) виражається в здійсненні операцій із нормами права з огляду на вирішення певних юридичних справ;

2) виконується уповноваженими органами держави й посадовими особами на користь заінтересованих суб'єктів права;

3) закріплюється у відповідних правових актах – офіційних документах;

4) регулюється процедурно-процесуальними нормами;

5) забезпечується відповідними способами юридичної техніки.

Визнання самостійності теорії юридичного процесу як комплексного наукового утворення її автори вважають результатом не тільки поступального розвитку науки теорії права. Саме становлення теорії юридичного процесу як наукового напрямку, на їхню думку, має велике значення, оскільки покликане сприяти формуванню професійної юридичної основи для різноманітної юридичної праці, а точніше – розраховане на формування нормативної культури і дисциплінованості посадових осіб, виховання у них почуття професійного обов'язку і службової гідності. Насамкінець, дослідження загальних принципів юридичного процесу як комплексної системи забезпечить перенесення навиків шанобливого ставлення до процедурних правил і закону, класично відпрацьованих у правосудді загалом, в усі інші сфери державної діяльності. Однак оптимальному вирішенню сформульованих проблем певною мірою перешкоджають домінуючі в юридичній науці і практиці деякі традиції, стійкі звички професійного юридичного мислення, які утруднюють осмислення нових обставин, виявлених у структурі правового регулювання¹⁴.

Останнє слід мати на увазі, адже традиційне процесуальне мислення базується на такому принципі: тільки судова діяльність повинна здійснюватися при суворому дотриманні процедурного порядку, а всі інші правові форми можуть із ним не рахуватися¹⁵.

Спочатку оцінка теорії юридичного процесу була переважно негативною. Так, А. М. Васильєв¹⁶ зазначив, що за такої постановки питання поняття процесуальної форми юридичної діяльності принижується, а специфіка правозастосування в процесі організуючої управлінської діяльності не виділяється. Крім цього, дослідник наголосив, що стверджувати про наявність правової процесуальної форми без відповідного на це законодавчого рішення не є коректним. М. С. Строгович зауважив, що процес характерний лише для судочинства та є такою процедурою, яка розгортається у вигляді послідовних, регламентованих, один із одним пов'язаних і до певної правової мети спрямованих дій, які реалізуються в певній правовій формі. Трактувати все як юридичний процес і підводити під це абсолютно все – від порядку видання довідок в установах до порядку діяльності законодавчого органу – неправильно, оскільки це не тільки применшує значення порядку в теорії і в практиці застосування норм права, а й спотворює зміст, яким у теорії і практиці визначають термін «процес».

Деякі інші науковці кваліфікували спробу широкого розуміння процесу як базовий недолік і попереджали: якщо прийняти цю концепцію, то під поняття юридичного процесу і процесуального права потрапляють зовсім різні за своєю суттю явища. Захист на вченій раді дисертації на здобуття вченого ступеня, наприклад, теж юридичний процес, оскільки регулюється процесуальним правом і здійснюється в процесуальній формі. Як висновок дослідники зазначали, що така концепція (або конструкція) має штучний характер і зовсім не відображає справжньої суті процесуального права¹⁷.

Заперечуючи наведені аргументи, прибічники теорії юридичного процесу як комплексної системи зауважували, що процедури захисту дисертації або прийняття закону характеризуються такими ж ознаками: послідовністю, регламентацією, пов'язаністю і цілеспрямованістю, які подані у визначенні процесу, сформульованого М. С. Строговичем. Усе це притаманне порядку здійснення повноважень будь-яким органом держави чи посадовою особою. І, власне, ступінь значущості цього порядку для безпосередньо заінтересованих учасників не менший, аніж у судочинстві. А про слабкість аргументів М. С. Строговича свідчить те, що, на думку дослідника, процес – це все ж таки процедура, хоч і не кожна.

З огляду на вищезазначене виникає запитання: чому необхідно неодмінно відмовляти в праві на уніфіковане визначення, на однозначну категорію іншому нормативному пласту, поряд із матеріальним правом, також надзвичайно різноманітним, але єдиному за своєю природою і призначенням – визначати оптимальний порядок реалізації норм матеріального права?

Отже, аналіз теорії юридичного процесу, зокрема й нотаріального, зумовлює такі висновки. Теорія цього процесу є достатньо логічною й аргументованою, але проблема її несприйняття в науці пов'язана з термінологією. Крім того, при розкритті нотаріального процесу як галузі правової науки є досить важливим розуміння співвідношення таких правових категорій, як «нотаріальний процес» і «процедура» та їх взаємодія із нотаріальним процесуальним правом.

Аналізуючи нотаріальну діяльність, відповідно до теорії юридичної процедури, можна дійти висновку про місце нотаріального процесу в системі права України і його сутність. Нотаріальна діяльність за своєю сутністю є процесуальною (реальні дії суб'єктів нотаріальних процесуальних відносин), а регламентація цих дій законом є нотаріальною процедурою, оскільки їй притаманні всі п'ять ознак юридичної процедури. Так, відповідно до Закону України «Про нотаріат» нотаріальна діяльність проявляється в здійсненні операцій із нормами права для вирішення визначених законом нотаріальних справ (ст.ст. 34–38 Закону України «Про нотаріат»); виконується уповноваженими суб'єктами на користь заінтересованих суб'єктів права (ст. 1 Закону України «Про нотаріат»). Результати нотаріальної діяльності закріплюються в офіційних документах (нотаріальних актах). Крім цього, нотаріальна діяльність регулюється процедурно-процесуальними нормами і забезпечується відповідними способами юридичної техніки.

Ці питання нині є предметом дослідження на більш глибокому рівні¹⁸ вченими-процесуалістами новоствореної кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Створення такої кафедри свідчить про те, що нині не викликає сумніву у вчених питання про існування нотаріального процесу як самостійної галузі правової науки. Таке бачення науковців нині підтримало й Міністерство юстиції України, яке у своїй Концепції про реформування органів нотаріату в Україні вказало на необхідність надання нотаріальному процесу самостійної галузі та внесення про це відомостей до класифікатора галузей права¹⁹.

¹ Нотариат в СРСР: Учебное пособие / М. Г. Авдюков, Д. Д. Аверин, Е. Н. Ковалева, Л. П. Смышляев; Под ред.: М. Г. Авдюков – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1974. – С. 5–20.

² Нотариат в СССР : учебное пособие / М. Г. Авдюков, А. Ф. Клейнман, Е. Н. Ковалева, Л. П. Смышляев и др.; отв. ред.: А. Ф. Клейнман. – М.: Моск. ун-та, 1960. – С. 3.

³ Там само. – С. 7–12, 39.

⁴ Комаров В. В., Баранкова В. В. Нотариат и нотариальный процесс : учебник / Комаров В. В., Баранкова В. В. – Харьков: Консул, 1999. – С. 56–69.

⁵ Баранкова В. В. Норми, що регулюють нотаріальне провадження в системі права / Баранкова В. В. // Нотариат в Україні: підручник / За ред. В. В. Комарова. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – С. 50–55.

⁶ Черниш В. М. Цивільно-правові засади розвитку нотаріату в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2003. – С. 12.

⁷ Нотариат в СССР : учебное пособие / М. Г. Авдюков, А. Ф. Клейнман, Е. Н. Ковалева, Л. П. Смышляев и др.; отв. ред.: А. Ф. Клейнман. – М.: Моск. ун-та, 1960. – С. 7.

⁸ Нотариат в СССР : учебник / Р. И. Виноградова, Д. Х. Гольская, Л. Ф. Лесницкая; под ред. Л. Ф. Лесницкой. – М.: Юрид. лит., 1985. – С. 7.

⁹ Карнаржук Н. В. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Національний ун-т держ. податкової служби України. – Ірпінь, 2007. – С. 11.

¹⁰ Долгов М. А. Институт нотариата в Российском государстве: историко-правовое исследование: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – М., 2005. – 149 с. – Библиогр.: С. 140–149. [Електронний ресурс]: Повнотекстова база даних дисертацій Російської державної бібліотеки // Наукова бібліотека ім. М. Максимовича. – Режим доступу: <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/onlinebd/diss-rsl.php3>.

¹¹ Фурса С. Я. Нотаріальний процес. Теоретичні основи Монографія – К.: Істина, 2002. – С. 44–142.

¹² Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: Академічний курс : підручник / Штефан М. Й. – К.: Ін Юре, 2005. – С. 22.

¹³ Юридическая процессуальная форма. Теория и практика / Н. В. Виртук, В. М. Горшенев, Т. Н. Добровольская, И. А. Иконичкая, и др.; под ред. В. М. Горшенева, П. Е. Недбайло. – М.: Юрид. лит., 1976. – 279 с.

¹⁴ Теория юридического процесса / И. В. Бенедик, В. М. Горшенев, В. Г. Крупин, Ю. И. Мельников и др.; под общ. ред. В. М. Горшенева. – Харьков: Вища школа, 1985. – С. 8–15.

¹⁵ Абрамов С. Н. Советский гражданский процесс : учебник / Абрамов С. Н. – М.: Госюриздат, 1952. – С. 52.

¹⁶ Васильев А. М. О правоприменении и процессуальном праве / Васильев А. М. // Труды ВЮЗИ. Проблемы соотношения материального и процессуального. – М.: ВЮЗИ, 1980. – С. 10–12.

¹⁷ Советский уголовно-процессуальный закон и проблемы его эффективности / Л. Б. Алексеева, А. М. Ларин, М. С. Строгович; отв. ред.: В. М. Савицкий. – М.: Наука, 1979. – С. 46–60.

¹⁸ Теорія нотаріального процесу / За заг. ред. д.ю.н. проф. Фурси С. Я. – К.: Правова єдність, 2012. – 920 с.

¹⁹ Концепція реформування органів нотаріату в Україні, затверджена наказом Міністра юстиції від 24 грудня 2010 р. – № 3290/5.

Резюме

У статті аналізується історія виникнення, розвитку і становлення науки про нотаріальний процес як різновиду юридичного процесу.

Ключові слова: форма, нотаріальна діяльність, юридичний процес, нотаріальне процесуальне право, нотаріальний процес.

Резюме

В статье анализируется история возникновения развития и становления науки о нотариальном процессе как одном из видов юридического процесса

Ключевые слова: форма, нотариальная деятельность, юридический процесс, нотариальное процессуальное право, нотариальный процесс.

Summary

The article reviews the history of the development and establishment of the science of the notarial process as one of the types of legal process

Key words: shape, notarial activities, legal process, procedural law notary, the notarial process.

Отримано 18.09.2012

І. Ф. СЕВРЮКОВА

Інна Феліксівна Севрюкова, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

ІПОТЕЧНИЙ ДОГОВІР У СИСТЕМІ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ

Вивчення правової природи іпотечного договору неможливе без визначення місця даного договору та підстав його виокремлення в системі цивільних договорів. Такий підхід допомагає не тільки виявити співвідношення іпотечного договору з тією чи іншою групою цивільних договорів, а й встановити його характерні риси та особливості правового регулювання.

Справедливою виглядає думка М. І. Брагінського щодо виокремлення певного виду договору і встановлення спеціального режиму для нього. Відомий науковець вважає, що «кожного разу, коли законодавець виділяє який-небудь тип (вид) договорів і встановлює для нього спеціальний правовий режим, він тим самим створює модель, яка слугує еталоном не лише у разі прийняття нових, а й у разі застосування діючих норм»¹.

На наш погляд сутність договору залежить і зумовлюється його специфікою, яку автор називає спеціальним правовим режимом. Втім, специфіку будь-якого договору і, зокрема, іпотечного, не можна досліджувати поза межами існуючої на сьогодні системи цивільно-правових договорів з усіма класифікаційними критеріями їх поділу.

Проведення класифікації договорів у цивільно-правовій доктрині здійснювалось із застосуванням різноманітних критеріїв.

Безумовно, без визначення основних критеріїв поділу договорів не можна, на нашу думку, провести виокремлення конкретного договору і визначити його специфіку, оскільки як було зазначено вище, особливості конкретних майнових відносин втілені саме в диференціації договорів.

«Система договорів, – справедливо вказує сучасний російський цивіліст Ю. В. Романець, – повинна містити чітку відповідь на питання про те, чим обумовлені правові особливості того чи іншого типу (виду) договору і чому він за своєю регламентацією відрізняється від інших договорів. Для вирішення цієї задачі система договорів повинна будуватися на підставі аналізу тих ознак, які зумовлюють правове регулювання»².

Сучасний український цивіліст С. М. Бервено, у свою чергу, розкриває сутність вибору класифікаційних критеріїв цивільно-правових договорів і підкреслює значення класифікації, що проявляється в її функціях. Автор, зокрема, підкреслює: «основними функціями класифікації цивільно-правових договорів виступають: конститутивно-класифікуюча; системно-стабілізуюча і кваліфікуюча; однозначності та одноманітності, зміст яких полягає а) в можливості виділення основних ознак відповідних договорів, формульованні загальних положень, які мають відношення до всіх договорів тієї чи іншої групи; б) в наданні договірним правовідносинам шляхом юридичного закріплення суспільних зв'язків суб'єктів договорів рис стабільності і визначеності, створенні зв'язку між всіма різновидами договорів та унеможливленні розташування одного виду договору у різних класифікаційних групах, що забезпечує формування єдиної системи договорів... (системно-стабілізуюча і кваліфікуюча функція); 3) в сприянні систематизації накопичених знань, забезпеченні належного використання понять і термінів, усунуванні двозначності і неоднозначності мови науки (функція однозначності і одноманітності)»³.

Слід зазначити, що на сьогодні підстави (критерії) класифікації застосовуються залежно від способу класифікації. (М. І. Брагінський, В. В. Вітрянський, С. М. Бервено, Ю. В. Романець та ін.).